

586472

Odpis.

Misja Rzeczypospolitej Polskiej
w Estonji.

Rewel dn. 9 stycznia 1920

Ekspedycja polityczna N.63.

Łotewska dywizja pułk. Du Parquet

Do

Pana Ministra Spraw Zagranicz-
nych.

W uzupełnieniu poprzednich moich raportów donoszę, że sformowanie 5 dywizji piechoty łotewskiej, którą formuje szef francuskiej misji wojskowej w Rydze, pułk. du Parquet zbliża się ku końcowi. Dowódcą dywizji został pułk. Danker. Skład jej 10 tysięcy bagnatów i 6 baterji artylerji/30 dział 75 mm., które już przybyły z Francji/Jako instruktorowie funkcjonują 4 francuscy oficerowie, niebawem przyjedzie jeszcze 3, z których jeden oficer gen. sztabu. W tych dniach pułk. du Parquet odbył przegląd swojej dywizji, przemawiał do żołnierzy, wskazując że Łotwa ma dwóch wrogów: Niemców i bolszewików, znalazł wszystko w porządku i wrócił zadowolony z wyniku odbytej rewji.

/-/ Bouffałł

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH

ADJUTANTURA GENERALNA

WARSZAWA

L: Dz. 586472 data 26/XI 1920r.

zał. 10. Wydział

246

Z.F.

O d p i s.

Misja Rzeczypospolitej Polskiej

5613/D.1054/20

w Estonji

Mission de la Republique Polonaise

en Esthonie

Rewel d.11 stycznia 1920.

Do Pana Ministra

Ekspedycja Polityczna N.66

Spraw Zagranicznych

W sprawie zajęć granicznych
pomiędzy Estonją i Łotwą.

Wiosną zeszłego roku, kiedy wojska estońskie szły na pomoc Łotwie, walczącej z bolszewikami, rząd estoński okupował Walk, ważny węzeł kolejowy, tudzież pasmo kraju szerokości do 20 wiorst na południe od tego miasta aż do miasta Stackeln t.j. gminy Lugazi, Walk, Letlugazi, Pedel i Omuli. Od tego czasu rząd łotewski niejednokrotnie żądał od estończyków ustąpienia tego terytorjum jako czysto łotewskiego. Ludność estońska stanowi większość w mieście Walk, natomiast w gminach wiejskich wynosi tylko od 3% do 10%. Okupacja tego kraju przez estończyków była dotychczas czysto wojskowa, i równolegle z władzami estońskimi działały na spornem terytorjum władze łotewskie. Próby załatwienia sporu granicznego drogą ustanowienia komisji granicznej nie doprowadziły dotychczas do żadnego rezultatu i ostatnia taka komisja miała się zebrać w Rewlu 4-go stycznia. Tymczasem 24-go grudnia Głównodowodzący armją estońską zażądał ewakuacji do 12 w południe 29-go grudnia wszystkich łotewskich komendantów i instytucji rządowych z Walka i północnego pasa granicy celnej.

25-go grudnia rząd łotewski prosił Estonję o wstrzymanie gwałtownej ewakuacji i o powierzenie rozstrzygnięcia sporu specjalnej komisji mieszanej. Estonja odpowiedziała odmownie, dodając że instytucje łotewskie będą usunięte siłą zbrojną, lecz przedłużyła termin ewakuacji do 4-go stycznia. Jednocześnie ogłoszona została mobilizacja estońska roczników 1882-1900 w Walku i okupowanych gminach, a rząd łotewski zaczął koncentrować wojska na granicy Estonji. Sytuacja była tak napięta, że konsul francuski w Rydze telegrafował do Paryża z prośbą o interwencję.

Ponieważ mniej więcej w tym samym czasie miała się zacząć ofensywa polsko-łotewska na froncie łatgalskim, przeto zbrojne wystąpienie Estonji przeciwko Łotwie byłoby zdrazieckim uderzeniem w tył. Nie wykluczone jest moim zdaniem, że bolszewicy, którzy musieli doskonale wiedzieć o gotującej się ofensywie, w odpowiedni sposób po-

247

działali na Estończyków, aby zrobić dywersję na froncie Łat-
galskim.
Obecnie spór graniczny przedstawia się w sposób następujący:
Władze Łotewskie cywilne i wojskowe pozostały na spornym te-
rytorjum, ale nie funkcjonują. Straż pograniczna estońska
została znacznie wzmocniona i wysunięta nieco naprzód, tak
aby uniemożliwić kontrabandę i agitację bolszewicką, gdyż,
jak mi to mówił Birk, ze strony Łotewskiej szła w ostatnich
czasach literatura nielegalna w olbrzymiej ilości. Sprawa
pozostaje w zawieszeniu, a przynależność spornego terytorjum
do Estonii lub Łotwy ma być zdecydowana w swoim czasie na
drodze plebiscytu.

---/--- Bouffall

Z.F.

O d p i s.

Misja Rzeczypospolitej Polskiej
w Estonji
Mission de la Republique Polonaise
en Esthonie

5617/D.1052/20

5868

Rewel, d.11 stycznia 1920

Do Pana

Ekspedycja Polityczna N.67.

Ministra Spraw Zagranicznych

Umowa dotycząca gwarancji wojskowych, spisana na brudno parafowana i dołączona do umowy o rozejmie "jako składowa część traktatu pokojowego" składa się z dziesięciu punktów i zawiera:

- 1/ przepisy dotyczące utrzymywania wojska i mobilizacji na terytorjum obu umawiających się stron,
- 2/ przepisy o demobilizacji tych oddziałów, które nie wchodzi w skład armji obu państw /armja północno-zachodnia/,
- 3/ przepisy o wstępowaniu do wojska obu stron cudzoziemców /dotyczy również armji północno-zachodniej/,
- 4/ przepisy o przewozie amunicji, wojska i materiału wojennego na terytorjum obu stron,
- 5/ przepisy dotyczące nawigacji na wodach terytorjalnych,
- 6/ zakaz znajdowania się na terytorjum obu państw wszelkich, państwowo-wrogich grup i organizacji,
- 7/ określenie materiału wojennego który podlega registracji i wzajemnego zawiadomienia siebie o tem,
- 8/ przepisy dotyczące kontroli nad wykonaniem poprzednich punktów,
- 9/ w razie międzynarodowej neutralizacji zatoki Fińskiej obie strony zobowiązują się poddać się tej neutralizacji i w odpowiedni sposób określić los swojej floty wojennej,
- 10/ w razie ogłoszenia na drodze międzynarodowej neutralności Estonji, Rosja Sowiecka obowiązuje się wziąć na siebie gwarancję tej neutralności.

/-/ Bouffałk

Łódź 20/1/20
NACZELNE DOKŁADNO WOJSK POLSKICH

ADJUTANTURA GENERALNA

WARSZAWA

L: Dz. 5864/2, dnia 26/1/1920 r.

załącz. Wydział

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

INSTITUTE
ARCHIVES
New York

249